

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Shoftim

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5565 [1804/1805]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9656

פעלקר אונגשטעהרט , אונד ראמיט זיא ניכט זא באלד אויסגטריבן ווערדן גאב ער זיין ניכט , אין דיא גוואלט דעם יהושע .

הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע :

ג (א) פאלגנדע פעלקר זינד'ס , דיא דער עוויגע אין רוהע גלאסן , אום דאדורך ישראל אויף דיא פראבע צו שטעלן , נעמליך אללע וועלכע דיא קריגע מיט כנען ניכט קאנטן :
(ב) (בלאס דאמיט דיא קינפטיגען גשלעכטר אין ישראל , ערפאהרונג בקאמן , אונד דיא גפאהרן דעם קריגס , קענען לערנן , דיא זיא פארהין ניכט גקאנט) . (ג) דיא פינף פירשטן דער פלשתים , אללע כנענים , צירונים , אונד

ג (א) ואלה הגוים אשר הניח יהוה לנפות בם את ישראל את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען : (ב) רק למען דעת דרות בני ישראל ללמדם מלחמה רק אשר לפנים לא ידעום : (ג) חמשת סרני פלשתים וכל הכנעני והצידני והחוי

באור

רשי

ציד יהושע , לבלתי הוריש מהר .

ג (א) לכמות בם את ישראל . את דור האחר אשר לא ידעו את כיסי מלחמות כנען ולא ראו את המינשה הגדול והמרו ומצלו במקום : (ב) רק למען דעת . רק לדבר הזה לבד והכיחם למען דעת והתכוון דורות בני ישראל הבאים מה החטא גורם כי יתה הם וקייסם ללמדם מלחמה : רק אשר לפנים . שהיו צומדים לשדת את ה' לא ידעום למלחמות הללו ועבסוסיסה ולא כדרכו להם : (ג) חמשת סרני פלשתים . הם

ג (א) את כל אשר לא ידעו , ידיעה זו ידיעת דבר אחרי ראותו , כאשר זכרתי במ"א . (ב) רק למען דעת , למעלה כאמר תכלית הנחת הגוי' למען נכות , ועתה אמר שתכלית הכסיון , אחרי שגלו לפניו , שיתערבו בגוים וילמדו מעשיהם , לא היה למען הרע לעם , בשלם להם כפעלם , כי אין זאת ממדת הטוב ומטיב , אלא תכלית הכסיון רק למען דעת דורות הבאים כי לא מארץ תצמח שלות האדם ואשרו כעשב השדה , כ"א בזעת אפרו ובעזר האל יוקחו . ואילו כל אשר ראו את מלחמות כנען , כבר קנו את הידיעה הזאת בכל התלאה אשר מצאתם בצבאות' , ובראות עיניהם כי ה' כלחם להם , אבל הדורות אשר לא ראו את כל מלחמות כנען , וירשו , ארץ אשר לא יגעו בה , בתים אשר לא בנו , אתים וכרמים אשר לא נטעו , הם יחשבו כי מארץ צמחה להם כל זאת , וכמטר שמים תרד להם כל חפצם , לא ה' פעל כל אלה , לכן הסיב רחס על מעשיו , למען ידעו גם דורות בני ישראל כנפסם ובלבבם בשלמי כל הטוב להם , ויראו את אלהים כל הימים . (ג) חמשת סרני פלשתים , אף שמאנו , וילכד יהודה את עזה ואת גבולות עקרון כו' (לעיל א' י"ט) שהם מחמשת ערי פלשתים ? הלא משובתו , בדרו , כי לא להוריש את יושבי העמק . וטעם חמשת , כמו מחמשת , ולא כולם אלא היושבי' בעמק . או כנאסוס וקורו ולקחו מהם , וכן כאמר , לעזה

מכלל יופי

ג (ג) חמשת סרני פלשתים , המקומות שהיו מושלים בהם ה' סרני פלשתים והם חמשר ערים הגדולות אשרוד , עזה , גת , אשקלון , עקרון , ושאר הערים

וְהַחַיִּי יֵשֵׁב הַר הַלְבָנוֹן מֵהַר
 בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבֹא הַחֶמֶת :
 (ד) וַיְהִי לְנַפְוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל
 לְדַעַת הַיְשָׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
 אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־אֲבוֹתָם בְּיַד־
 מֹשֶׁה : (ה) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבוּ
 בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי הַחֹתִי וְהָאֲמֹרִי
 וְהַפְּרִזִּי וְהַחַיִּי וְהַיְבוּסִי : (ו) וַיִּקְחוּ
 אֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לָהֶם לְנָשִׁים וְאֶת־
 בְּנוֹתֵיהֶם נָתְנוּ לְבָנֵיהֶם וַיַּעֲבְדוּ
 אֶת־אֱלֹהֵיהֶם : (ז) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
 וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
 וַיַּעֲבְדוּ אֶת־הַבְּעֵלִים וְאֶת־
 הָאֲשֵׁרוֹת : (ח) וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד כּוֹשֵׁן
 רַשָּׁעִים מֶלֶךְ אֲרָם גְּהָרִים
 וַיַּעֲבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־כּוֹשֵׁן

אוונר חויים , דיא דען בערג לבנון
 בוואהנטן , פאן דעם בערגע בעל חרמון
 אן , ביז גען חמת . (ד) דיזע אלוז
 בליבן , ישראל דורך זיא צו פרוזוכן ,
 אום אן טאג צו ברינגן , אב זיא דיא
 גבאטע דעם עוויגן , בפאלגן ווערדן ,
 דיא ער איהרן פעטרן דורך משה
 געגעבן . (ה) דיא קינדן ישראל
 וואהנטן נון , אונטר כנעני , חתי ,
 אמרי , פריזי , חוי , אונד יבוסי .

(ו) נאמן פאן איהרן טעכטרן , צו
 ווייברן , גאבן איהרע טעכטר איהרן
 זעהנן , אונד דיהנטן איהרן געטרן .
 (ז) טאהטן אלוז בעום , אין דען אויגן
 דעם העררן , פרגאסן דען עוויגן איהרן
 גאט , דיהנטן דען בעלים , אונד
 פדעהרטן דיא האניע .

(ח) דא ענטבראנטע דער צארן דעם
 עוויגן , איבר ישראל , אונד ער איבר
 לים זיא דער גוואלט דעם כושן רשעתים ,
 דיזעם כושן רשעתים מוסטן דיא קינדן
 ישראל , אלט יאהרע דינסטבאר זיין .
 (ט) אלס זיא אבר דען עוויגן אנדיפן ,
 שטעללטע ער איהנן איינרעטר אויף ,
 דען עתניאל זאהן דעם קנו , כלב'ס
 יינגרן

רַשָּׁעִים שְׁמֹנֶה שָׁנִים : (ט) וַיַּעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּקָּם יְהוָה
 מוֹשִׁיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיּוֹשִׁיעֵם אֶת־עַתְנִיאל בֶּן־קְנוֹ אָחִי
 כִּלְב

רש"י

באור

פס העמים אשר הכיח לכמות :
 (י) ומתי
 וכל הכנעני , דנק עם יושב הר הלבנון .
 (י) וחתי

מ כ ל ל י ו פ י

הערים הקטנות והכפרים : (ה) ביד כושן רשעתים , שם מקום , ובמדרש
 מרדק ונחן טעם על היותו בא במשקל שנים ואמר על שני רשעיות שהרשיעו
 ארם

ינגרן כרור , דער זיא רעטעטע .
 (י) עם ווארד אין איהם איין געטליכר
 מוהט רעגע , אונד ער שאפטע ישראל
 רעכט , ער צאג נעמליך צו פעלדע ,
 אונד דער עוויגע גאב רען כושן רשעתים ,
 קעניג פאן ארם , אין זיינע גוואלט ,
 אונד פֿרלֿיה איהם פֿאלקאמנן זיג ,
 איכר כושן רשעתים .
 (יא) תהוקא בנאן דאן לאנד רוהע ,
 פֿירציג יאהרע . אלס אבר עתניאל ,
 דער זאָהן העם קנו , גשטארבן וואר .
 (יב) פֿוהרן דיא קינדן ישראל פֿארט
 בעוס צו טוהן , זיין דען אויגן דעם
 עוויגן . ער רייצטע דאָהער דען עגלן ,
 קעניג צו מואב , ווידר ישראל , ווייל
 זיא גטאהן , וואס זיינן אויגן מיספֿול .
 (יג) ער זאמעלטע צו זיך , דיא זעהגע
 עמון , אונד עמלק'ס , צאגהין , שלוג
 ישראל , אונד גאם דיא שטאט תמרים
 אין בויץ . (יד) נון טוסטע ישראל
 דעם עגלון , קעניג צו מואב , אכטצעהן
 יאהרע

כלב הקטן ממנו: (י) ותהי עליו
 רוח יהוה וישפט את ישראל
 ויצא למלחמה ויהן יהוה בידו
 את כושן רשעתים מלך ארם
 והעז ידו על כושן רשעתים:
 (יא) והשקט הארץ ארבעים
 שנה וימת עתניאל בן קנו:
 (יב) ויוסיפו בני ישראל לעשות
 הרע בעיני יהוה ויחזק יהוה
 את עגלון מלך מואב על-
 ישראל על כיעשו את הרע
 בעיני יהוה: (יג) ויאסף אליו
 את בני עמון ועמלק וילך ויך
 את ישראל ויירשו את עיר
 התמרים: (יד) ויעבדו בני-

ישראל את עגלון מלך מואב

שמונה

רש"י

באור

(י) ותהי עליו רוח ה' . דרש רבי מנחם מנחם כהנא
 כמה שאלה הקב"ה למטה במלכים דלה ראייתו את
 עיני עמי מה הן שתי ראיות הללו אמר לו ראה אבני
 סעמדין לטעות בעגל ולא"ס כן ראותי את עיני
 עמי זו דרש עתניאל אמר בן זכים בין חבים
 עליו להשיעם: (יג) את עיר התמרים . יריחו:
 (טו) אטר

(י) ותהי עליו רוח ה' , יתכן לפרש רוח הכח
 והגבורה , כי התעורה בגבורה , להלחם עם
 כושן , והוסר ממנו כל פחד ומורד לבו , בסיוע
 הבורא עליו . וכן ת"י ורוח ה' לבשה את גדעון ,
 ורוח גבור' מן קדם ה' (להלן ו' ל"ד) (הד"ק) .
 וישפט , לקח משפט מאויבי ישראל , מן שפטני
 אלהים וריבה ריבני (תהלים מ"ג ח') שפירש"י אס נקמני ,
 ידו על כושן , לא היה בו עוד כח לרסוק את ישראל . (יג) עיר התמרים , ת"י קרתא יריחו וכ"כ
 דש"י ורד"ק , וכן נאמר יריחו עיר התמרים (דברי הימים ב' כ"ט ז') . ואף על פי שארץ יהושע
 את יריחו , וישבע ארור האיש אשר יקום ויבנה (יהושע ו' כ"ז) , גם לא נבנתה , עד ימות אחאב ,
 כמו שמשלח (מ"א ט"ז ל"ד) , יתכן שהיה במקום ההוא בתים לשבת , ומטעם זה לא נאמר כאן
 וילכוד , כי לא היתה עיר להלכד , ויתמוד עגלון לקחת את המקום הזה , לפי שהיה מנעלה של
 ארץ ישראל כמו שכתב רש"י ביהושע , או לטובת הארץ ירוש תמריה , אשר בעבורם נקראת

מכלל יופי

ארם לישראל , אחר של בלעם ואחר של כושן: (י) ותעז ידו , טן הכפולים ,
 ומפני עיר

שמונה עשרה שנה: (טו) וייעקו
 בני ישראל אל יהוה ויקם יהוה
 להם מושיע את אהוד בן גמרא
 בן הימיני איש אטר יד ימינו
 וישלחו בני ישראל בידו מנחה
 לעגלון מלך מואב: (טז) ויעש
 לו אהוד חרב ולה שני פיות גמר
 ארבה ויחגר אתה מתחת
 למדיו על ירך ימינו: (יז) ויקרב
 את המנחה לעגלון מלך מואב
 ועגלון איש בריא מאד: (יח) ויהי
 כאשר כלה להקריב את
 המנחה וישלח את העם נשאי

המנחה

רש"י

(טו) אטר יד ימינו . ת"י גבר גמוד יד ימיכה
 וכל גמיד לשון ארמי הוא דבר כוון מחמת חולי
 דיטריי"ט בלבי"ו (בל"א אבנעקירלט , קארלר ,
 זכר שבת ק"ד ע"ב) לא היה שולט ביד ימינו . ובל'
 עברי אטר אטום כמו אל תאטר עלי באר פיה
 אטום ביד ימינו שלא הי' שולט בה : (טו) גומד
 ארכה . אמה גדומה ובל' אשכנזי (דומי לאנג)
 ובלשון לינו כשקורטא . על ירך ימינו . לפי שבשמו
 שולט יאחזקה בשמאלא : (יז) איש בריא .
 פטיס : (יח) וישלח את העם . חזר לאחוריו
 וליוה את חבורת ישראל אשר באו עמו לשאת את
 המנחה

יאהרע אונטרטאהן זיין .
 (טו) אלם אבד דיא קינדר ישראל צום
 עוויגן שריען , שטעללטע ער איהנן צום
 רעטר אויף , רען אהוד זאָהן גרא'ס ,
 אויס רעפ שטאַמע בנימן , איין מאן ,
 דער לינק וואר , איינסט וענדטן דיא
 קינדר ישראל דורך איהן , איינגשענק
 אן עגלון , רען קעניג צו מואב .

(טז) דאָ לײַם זיך אהוד איין שווערד
 מאַכן , דאָן צוויי . שניידן האַטע ,
 אונד איין גומד לאַנג וואר , גירטטע
 עס אונטר זיינע קליידר , אן דיא
 רעכטע דויפֿטע . (יז) אונד איבד
 בראַכטע זאָ דאָן גשענק , רעם עגלון ,
 קעניג פֿאַן מואב . (עגלון וואר איין
 זעהר פֿעטר מאַן) . (יח) אלם ער
 דאָן גשענק איבדרייכט האַטע ,
 בגלייטטע ער דאָן פֿאַלק , ווערלעם
 דאָן

באור

עיר התמרים . (טו) אטר יד ימינו , כגור
 יד ימינו , שלא היה שולט בה , והיה שמאלי
 (רד"ק) . מנחה , מענין שנאמר לעבדים
 נושאי מנחה (שמואל ב' ח' ב') והו' מס , וראוי
 לתרגם (אבגאבן) . (טז) שחטיפות , מן לפי
 קרב , שהוא הכד החד אשר לחרב ,
 וחרב אהוד היו שתי כדים (רד"ק) .
 גומד , פי' רש"י ורד"ק שהוא כשעור אמה .
 מתחת למדיו , למלבושיו . כדי שלא תראה
 איש בריא , ת"י גבר פטיס . (יח) י"ד

עד

וישלח , ליוה את חבורת ישראל נושאי המנחה

מ כ ל ל י ו פ י

ומפני שהמלך מלעיל שב החולם לקמץ חטף : (טו) אטר , מן ואל האטר
 עלי באר פירה : (טז) פיורה , בקבוץ הזכרים , גרפה היו"ד הפצירה פים ,
 וכאשר קובץ כלשון נקבות , נראית היו"ד והפ"א בצירי , והוא מן לפי חרב ,
 שהוא צד החוד של החרב , וחרב אהוד היו שני צדים חדים : גומד , פירוש
 אמת הזרוע : על ירך ימינו , האר ירך צדו הימין : בריא , ענינו שמן , וכן
 להבריאתכם , להשמינכם , וכן עשרה בקר בריאים , שמינים :
 (יט) מן

הַמְנַחָה : (יט) וְהוּא שָׁב מִן־
 הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֶת־הַגְּדָל
 וַיֹּאמֶר דְּבַר־סֵרֶר לִי אֱלֹהִי
 הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרָהּם וַיֵּצְאוּ מֵעֲלוֹ
 כָּל־הָעַמִּידִים עָלָיו : (כ) וְאַהוּד
 בָּא אֵלָיו וְהוּא יוֹשֵׁב בְּעֵלֶיךָ
 הַמְקַרָּה אֲשֶׁר־לוֹ לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר
 אַהוּד דְּבַר־אֱלֹהִים לִי אֱלֹהִי
 וַיִּקַּם מֵעַל הַכְּפָא : (כא) וַיִּשְׁלַח
 אַהוּד אֶת־יָד שְׂמָאלוֹ וַיִּקַּח אֶת־
 הַחֶרֶב מֵעַל יָרֵךְ יָמִינוֹ וַיִּתְקַעָהּ
 בְּבִטְנוֹ : (כב) וַיָּבֵא גַם־הַנֶּצֶב

דאז גשענק גטראגן האטע ;
 (יט) עד אבר , קאם צוריק פֿאם
 שטיינברוכע , דער בייא גלגל איזט ,
 אונד שפראך : איך האבע איינן גהיימן
 אויפֿטראג אן ריך , מיין קעניג ! דיור
 שפראך : מאן לאסע מיך אליין! זאגלייך
 ענטפֿערנטן זיך אללע אומשטעהנדן
 (כ) אהוד גינג נעהר צו איהם , (ער
 זאם אליין און ווינס זאמרקאבינעטע)
 אונד שפראך ; איך האבע איינן געט
 ליכן אויפֿטראג אן ריך . ווארויף ער
 (דער קעניג) זיך פֿאן ווינס ויצע ערהוב .
 (כא) נון גריף אהוד מיט ווינר לינקן ,
 נאך דעם שווערדע נאם עס פֿאן ווינר
 רעכטן היפֿטע , אונד שטים עס איהם
 זא העפֿטיג אין דען לייב . (כב) דאס
 דאז העפֿט , מיט דער קלינגע רזוינין
 פֿוהר

רש"י אחר

באור

המנחה וליוה אותם עד הגלגל : (יט) והוא שב
 יחזירי מן הפסילים . מקום שפסילים הם חכנים
 מן הסר . וכן תרג' ונתן מן מחכבא . וכל א
 עגלון ויאמר לו : ויאמר הם . אמר עגלון שתקו
 את הכל מעלי . ויפתן הדגם הם בליק הוציאו
 כל איש ואיש . הם ל' שתוק : (כ) בעלית
 המקרה . בעלית קייטא שהיתה לאזור ונזכרת :
 דבר אלהים לי אליך . וצריך אתה לעמוד : ויקם
 מעל הכפא . לכך זכר ויאמר ממנו רות :
 (כב) הכפא . הוא הכדול שהשכן מחוב למנו
 שקורין

עד הגלגל, והוא שב לבדו (רש"י) . (יט) מן
 הפסילים, הר שפסילים, ממנו חכנים . הם ,
 לשון שתוקה , ובהפעיל ויהם כלב (במדבר י"ג
 ל') . וי"ת סליק, כלומר הוציאו כל איש מעלי!
 וככה תרגמתי . ולדעת קצת אמר כן לאהוד
 שישתוק, ולא ידבר עד שינא העומדי עליו ,
 (כ) המקרה , מענין קוד וחוס , והוא עליה
 לידכ בה בקיץ , כת"י בעלית בית קיטא .
 ושעור הכתוב : והוא ישב לבדו, בעלי המקרה
 אשר לו' (כב) הנצב, יד החרב, והלהב

הנחל

מ כ ל ר י ו פ י

(יט) מן הפסילים, ממקום שהיו פוסלים שם אבנים, וכן חרגם יונתן מן מתצביא :
 הם, בקמץ מפני ההעמדה בוקף, והוא ציווי מהכבד, בפלס גל עיני משפט
 הסר, וענינו שתוק : (כ) המקרה, שרשן קרר, ולולי הרי"ש היה בפלס
 מחתה מגנה, בדגש ובא צירי הקו"ף לתשלום הדגש, והוא מענין קוד וחוס,
 ופי' בעלייה שהיה עשו חלונות חלונות להכנס בה הרוח,
 עשויה לימי הקיץ לקרר, וכן אמר המתרגם בעליית בית קייטא, ורז"ל זכרו
 הלשון הוה שדם בכפלו, מיא קיריא, חמרא אפילו בתקופת חמוז קיריא ליה,
 (כב) גם הנצב, יד החרב שהויה מעמיד החרב, להיזר לו יד להתוך בו :
 הלהב, החרב, ולפי שהחרב כשהויה משונן וממורט דומה ללהב בהתלהב,
 נקרא

אחר הלהב ויסגר ההלב בעד
הלהב פילא שלף החרב מבטנו
ויצא הפרשדנה : (כג) ויצא
אהוד המסדרונה ויסגר דלתות
העליה בעדו ונעל : (כד) והוא
יצא ועבדיו באו ויראו והיה
דלתות העליה נעלות ויאמרו
אך מסיך הוא את רגליו בחדר
רש"י המקרה

פוחר . דאז פֿעט שלאס זיך פֿעסט אום
דיא קלינגע , (דען ער צאָג דאָז שווער
ניכט ווידר אױם זײַנס לײבע ,) וועלכע
ביזאין דען מאַסטראַם דראַנג .
(כג) אהוד גינג נון הינוים אינ'ס פֿאַר-
גמאַך , מאַכטע דיא טירע רזינטר זיך
צו , אונד פֿרשלאָס זיא . (כד) קױם
וואר ער הינוים , קאמן דיא דיהנר ,
אונד אַלס זיא דיא טירע דעס קאַבינעטס
פֿרשלאָסן זאַהן , שפראַכן זיא : ער
מוס וואַהר צו שטוהלע געגאַנגן זײַן ,
אױם

באור

הכרזל המתקן . הפרשדונה , ת"י וכפק
אוכליה שפיך , ואחריו נטה רש"י ורד"ק וכל
המפרשים , והמלה לדעתו מורכבת מן פרש
ושדונה , כי הוא מתרגם ושפך ושדי . אך לא
ישנ הדבר , כי הכונה כזאת זר מאוד , גם
לא יתישב לפ"ז פעל ויכא שהוא לטון זכר על שם
פרשדונה שהוא ל"כ , אם לא נדחה גם את זאת
בדוקק אחר . ועל דעת הפרש הכתוב באופן
הזה : הכרכשתה נקרא פרשדן , על שם הפרש
כמו שנקר' חדר העשוי סדרים סדרי' מסדרן ,
מיוסב אל הלהב , ומאמר כי לא שלף החרב מבטנו ,
והאמת שנסופו : והכוונ' , כל כך תקע החרב נחזקה עד שיצא הלהב שזכר ,
האחרון . ולדעת יונתן ראוי לתרגם : (אוכד דער אונראהט פלאס הרוים) . (כג) ויסגור ,
הסגירה הי' בלא מנעול . (כד) מסיך , ת"י עניד הוא ית' נרכיה . וכן הוא במשכה ,
כל המסיך את רגליו טעון טבילה . ומסיך כמו מסך והוא בינוני מהפעיל מפעלי הכפל .
ונקרא המפכה מסיך על שם שפוכ' את

סקורין הול"ט בלע"ז (האלט , בל"א האכדעבע ,
גריף) : הול"ט ד"ד המעמיד החרב בע"פ
תורה : הלהב . הוא הסגור סקורין ברכ"ט בלע"ז
(מ"כ בל"א איין שוויגערד) : ובלע"ז למ"א (לא"א
בל"א קלינגע , וכן ראשית ג' כ"ז) : ויסגור החרב :
שמנו שהיה שמן מלך וכסה את כל אורך החרב :
ויצא הפרשדונה . תרגם יונתן וכפיק אוכליה שפיך .
עשאן כשתי תיבות וזי"ן משמשת לשתייהן ויצא
הפרשדונה כשפכה שפך שדא כתרנומו : (כג) ויצא
אהוד המסדרונה . מן העלייה אל המסדרונה תרגם
יונתן אכסדרא : ונעל . במפתח : (כד) והוא
יצא . אהוד יצא ועבדיו של יעגלון באו : מהיך
רגליו

מכלל יופי

נקרא להב , וכה"א ולהב חרב וכדק חנית : הפרשדונה , שרשו פרשד והנו"ן
והה"א נוספורה כגון ה"א המסדרונה , כי הם מלעיל , והוא מקום ישיבת
הפרשים , ודעת התרגום בו , שהוא פרש , כלומר אחר שתקע החרב בבטנו
יצא הפרש מבטנו , וכ"ת אותו , ונפק אוכלא שפוך , ודומה כי דעתו היחוד
שהמלה מורכבת מן פרשו שתרגם אוכליה , ומן שדונא שהוא'ת' ושפוך ושדי :
(כג) המסדרונה , ענין סידר אמר בו המתרגם לאכסדרה , וכן הוא , כי
האכסדרא מסודרת ונערכת שפסלים וכסאות לישיבת האנשים , ובפירוש אבר
אחר שאמר ויצא אהוד המסדרונה , ידמה כי ויצא הראשון אינו אמור על
אהוד , ודעת המתרגם נכונה בפרשדונה : בעדו , עליו , וכן ויסגור ה' בעדו :
ויסגור ונעל , הפגירה הוא סגירת הדלתות בלא מנעול , וכאשר אמר ונעל

איום ואמר קאבינעטע . (כה) זי"א
 ווארטטן לאנגע ; אלס אבר גימאגד
 עפנטע , נאמן זי אדען שליסל , שלאסן
 אויף , אונד זיהע ! דא לאג זי"הר
 הערר , טאד אויף דעם בארן .
 (כו) אהוד ענטראן , אינדעם זי"א היר
 וויילטן , ער וואר שאן דען שטיינברוך
 פאר איבר , אונד נאך שעירת גפליכטעט .
 (כז) אלס ער אויף דעם בערג אפרים
 אנקאם , ליס ער דיא טראמפעטע ער-
 טענן , וואהויף דיא קינדד ישראל פאם
 בערגע העראבצאגן . ער פיהרטע זי"א
 אן . (כח) אונד ריף זי"הנן צו :
 פאלגט מיר נאך ! דער עוויגע גיבט
 אויערן פיינד מואב , אין איירע הענדע .
 זי"א צאגן אלזא העראב זי"הם נאך ,
 בועצטן

המקרה : (כה) ויחילו עד-בוש
 והנה איננו פתח דלתות העליה
 ויקחו את המפתח ויפתחו והנה
 אנניהם נפל ארצה מת :
 (כו) ויהוד גמלט עד
 התמהמה והוא עבר את-
 הפסלים וימלט השעירתה :
 (כז) ויהי בבואו ויתקע בשופר
 בהר אפרים וירדו עמו בני-
 ישראל מן ההר והוא לפניהם :
 (כח) ויאמר אליהם רדפו אחרי
 כינתן יהוה את-אויביכם את-

מואב בידכם וירדו

אחריו

וילכדו

רש"י

באור

את רגליו . או הוא מכ"ע וכן הביאו רד"ק
 נשרשים שורש סוד . (כה) עד בוש , ת"י עד
 כני , וכן כי בוש רכבו מזה השורש , וטעם
 כול' המתנזקה , עד בוש והתי"אש מהמקור' .
 (כו) ער התמהמס , בעוד התמהמס .
 (כח) ולא נתנו איש לעבור , ארץ מואב בעבר
 הירדן מזרחה , והמואבים עברו וירשו את עיר
 התמרי' וישבו בה , והנה לכדו את המצודה ,
 ולא נתנו את מואב היושב בתמרים לבוס אל
 אחיהם , ואת היושב במזרח הירדן / לא נתנו
 לעבור לעזרת אחיהם אשר בתמרים , וככה
 הכו
 (כח) רדפו . להרוג את מואב שבעבר הירדן שלנו .

רגליו . עבוד זורכיה הם נקנים הגדולים :
 (כה) עד בוש . עד עיכוב כלומר זמן ארוך :
 (כו) כחלע . ברח איש קימוני"ל בלע"ז (והוא
 עמוס"ע מ"כ , ענטשלופטן) עד התמהמס .
 כמו עד שהמלך במאיכו . את האהבה עד שתחשך
 בעוד ששנינו חפזים בה : השעירתה . יעד דק
 ועב שקורין ברז"ש בלע"ז ושוב הוא להחבא והרבה
 יש בחדר ורעיו שיעבשו אילנות דקים קדוין שער
 הוסף את שער אש היה השער כותש :
 (כז) ויהי בבואו . שער את הירדן וכל למקומו
 בארץ כנען : בהר אפרים . שפי' בארץ כנען
 בעבר הירדן המערבי וארץ מואב היתה בעבר
 הירדן מזרחי ומתוך ששלטו בישראל עברו את
 הירדן וירשו את יריחו כמו שכתוב למעלה
 ונתנו את סרביהם ושלופיהם על ישראל :
 (כח) רדפו . להרוג את מעברות הירדן . שלא
 יעברוהו

מכלל יופי

אמר כי סגר במגעול , כדי שיהשבו מה שחשבו , ויאחרו מלרדוף אחריו וימלט
 בין כך ובין כך : (כה) ויחילו , ענין תוחלת : עד בוש , ענין איחור , והוא
 פועל עבר מנחי עי"ן בשקל הבקר אור , וכשקל בשש משה , מן המרובע בשקל כונן ,
 המפתח , שם הכלי שפותחין בו : (כו) עד , כמו בעוד : רחמתהמהם , ענין
 עיכוב : השעירתה , שם מקומו : (כד) שמן , בא על הרך ההשאלה :
 ר"ל

שופטים ג ד

הרגום אשכנזי

בועצמן די' פודט דעס אדרנ'ס פאך
מואב, אונד לוסן ניאפאנדה דאריבר.
(כט) זי' עדשלוגן פאן מואב צו דינד
צייט, אהנגפעהר צעהנטווענד פאן,
לויטר שטארקע שמרייטבאדע מענר,
ניכט איינר ענטקאם. (ל) דאמאלס
ווארד מואב גרעהמיטיגט, אונטר דיא
גוואלט ישראל'ס, אונד דאן לאנד
האטע אכציג יאהרע רוהע.
(לא) איהם פאלגטע שמגר, זאחן ענה,
דער שלוג פאן דען פלשחים זעכס
הונדרט מאן, מיט איינס אכסענפריגל,
אונד בפרייעטע אויך ישראל.
ד (א) אבר דיא קינדע ישראל'ס
פודרן פארט ז בעוס צוטוהן,
אין דען אויגן דעם עוויגן, נאכדעם
אהוד

וילכדו אחר מעברות הנהגו
למואב ולא נתנו איש לעבר:
(כט) ויכו את מואב בעת ההיא
בעשרת אלפים איש כל שמן
וכל איש חיל ולא נמלט איש:
(ל) ותכנע מואב ביום ההוא
תחת יד ישראל והשקט הארץ
שמונים שנה: (לא) ואחריו
היה שמגר בן ענת ויד את
פלשתים שש מאות איש
במלמד הבקר וישע גם הוא
את ישראל:

ד (א) ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ואהוד

באור רש"י

הכו את מואב היושב בארץ כנען עד לא כמלט
איש (כט) כל איש שמן, ת"כ כל אימתן,
כלומר בריאים וזקנים, מפילים אימה בלב
האיהם. (לא) במלמד הבקר, דרבון
שמפריש בו החורש את הבקר בקראן, כאילו
לפי שמפרישן בפרשן שברגליהם (רד"ק), ובל"א (שפארן). ורש"י פי' בלע"ז אנויילע
(איינע כאדל, איין שטאבל), וענינו המטה ביד איכר אשר בראשו מחט תקוע לכהג
הבקר. וספרי המסעות מודיעי' לנו את תכנית המטות האה והבטיחו שנכונים הם לעשות גם
מלחמה, כנחרב חדה, ובפרט אס' ה' כלתם למניפו.
ד (א) ואהוד מח, זכר מיתת אהוד, ולא עכרס מעש'ת רע בעיני ה' והעד בימי שמגר קדלו
ישראל תשיעה שלימה, ולא עכרס מעש'ת רע בעיני ה' והעד בימי שמגר קדלו
ארצות, שהוא לא הכה אלא את הפלשתים,
ועדיין

יעברו מואב לכום ולשוב אל ארצם: (כט) כל
שמן. כל זכר אימתן: (לא) מלמד. הוא
דרבון מרבי אנויילון בלע"ז: (בל"א שטאבל
געווענטיין, וכן פי' רש"י ש"כ ח' א' רמ"ל'
י"ח, משלי כ"ג ל"ב, הושע י' י"א):
(ג) בחרשת
מלמד הבקר לחרישה, וי"ת בפרש תוריא, ומן הלשון הזה נקראו רוכבי הסוסים פרשים,
לפי שמפרישן בפרשן שברגליהם (רד"ק), ובל"א (שפארן). ורש"י פי' בלע"ז אנויילע
(איינע כאדל, איין שטאבל), וענינו המטה ביד איכר אשר בראשו מחט תקוע לכהג
הבקר. וספרי המסעות מודיעי' לנו את תכנית המטות האה והבטיחו שנכונים הם לעשות גם
מלחמה, כנחרב חדה, ובפרט אס' ה' כלתם למניפו.
ד (א) ואהוד מח, זכר מיתת אהוד, ולא עכרס מעש'ת רע בעיני ה' והעד בימי שמגר קדלו
ישראל תשיעה שלימה, ולא עכרס מעש'ת רע בעיני ה' והעד בימי שמגר קדלו
ארצות, שהוא לא הכה אלא את הפלשתים,
ועדיין

מכלל יופי

ד"ל בריא וחזק, וכן ויררוג במשמניהם: (לא) במלמד הבקר, המפל'
שבראשו תקוע המחט הנקרא דרבון שמפריש בו החורש את הבקר ונקרא
כן, לפי שלמד ומורה לחרישה, ויונתן תרגם בפרש תוריא, לשון וכצפוני
יפריש: